

Wassenaar had een kleine Joodse gemeenschap, met relatief veel vluchtelingen uit Duitsland die begin jaren dertig naar Nederland waren gekomen. In 1939 telde Wassenaar ongeveer 75 Duits-Joodse vluchtelingen.

In Wassenaar werden zij veelal geholpen door de Joodse margarinefabrikant Samuel van den Bergh en zijn zoon Sidney James. In Wassenaar was er geen synagoge; Joodse burgers gingen daarvoor naar Leiden of Den Haag.

Al snel na het uitbreken van de oorlog volgden de eerste anti-Joodse maatregelen en moesten radio's en fietsen worden ingeleverd. Vanaf 1941 waren Joodse burgers niet langer welkom in het duingebied. Toen de deportaties op gang kwamen, doken steeds meer Joodse burgers onder. In Wassenaar lieten sommigen zich opnemen in de St. Ursulakliniek. Na hun behandeling keerden zij niet terug naar huis, maar doken ze met hulp van het verzet de onder.

In 1941 begon de leider van de NSDAP in Wassenaar, Arnold Lampe, met het verzamelen van namen van in Wassenaar wonende Joodse burgers en informatie over hun huizenbezit. Zo bracht hij de familie Levy, die woonde aan de Rijksstraatweg 791 onder de aandacht van de bezetter.

Met de dreiging van onzekerheid en deportatie in het vooruitzicht waren er meerdere Joodse burgers die zelfmoord pleegden, zoals Eliezer van Esso en zijn vrouw uit Rotterdam. Zij zaten ondergedoken in Wassenaar, maar de druk werd hen te zwaar.

Slechts enkele Joodse burgers keerden terug naar Wassenaar. In december 1947 werd op het voorplein van de Israëlitische begraafplaats een monument onthuld ter nagedachtenis aan de 99 niet teruggekeerde Joodse inwoners. De afgelopen jaren zijn er tot nu toe 33 Stolpersteine geplaatst voor de vroegere woonhuizen van Joodse inwoners van Wassenaar.

Dankzij het rapport hebben we een beter en feitelijker beeld van deze donkere periode in onze recente -Wassenaarse- geschiedenis.

In veel gevallen heeft indertijd rechtsherstel plaatsgevonden.

Maar het gebrek aan empathie en medemenselijkheid vanuit de gemeente, voor degenen die de Holocaust overleefd hebben, is bijzonder pijnlijk om te lezen.

Onze reactie **nu** zou dan ook een geheel andere zijn.

Je moet de geschiedenis recht in het gezicht aankijken.

Het is daarom uit moreel en historisch besef, dat ik namens het college van burgemeester en wethouders excuses aanbiedt voor het harteloze en kille handelen van de gemeente Wassenaar tijdens, maar ook in de jaren na het einde van de Tweede Wereldoorlog.

Het college is van mening dat de tragische gebeurtenissen tijdens en na de Tweede Wereldoorlog nooit vergeten mogen worden en onze blijvende aandacht verdienen: nu en in de toekomst.

Dit rapport helpt bij het levend houden van de verhalen uit de Tweede Wereldoorlog en het creëren van bewustwording dat we nooit weer dezelfde gebeurtenissen als in de Tweede Wereldoorlog willen meemaken.

Het herdenken van de slachtoffers doen we door verschillende activiteiten te organiseren zoals de Holocaust-herdenking of het leggen van Stolpersteine.

Verder is de gemeente nauw betrokken bij verschillende herdenkingen zoals die op de Waalsdorpervlakte en de herdenking van de Franse commando's aan De Wassenaarse Slag.

De gemeente organiseert ook verschillende activiteiten rond 4 en 5 mei. Daarnaast is geholpen bij de totstandkoming van het "Ereboek Wassenaarse slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog", met daarin de namen van alle, ons tot nu toe bekende, Wassenaarse oorlogsslachtoffers.

Nieuwe generatie

De tientallen vergelijkbare onderzoeksprojecten van dit moment bieden, volgens de onderzoekers, de eenmalige kans om een digitale of rondtrekkende expositie in te richten.

Zo'n expositie zou het meest sprekende materiaal uit verschillende projecten en gemeenten bijeenbrengen. Het college wil hier graag een bijdrage aan leveren.

Om ook de nieuwe generatie Wassenaarse jongeren te betrekken bij het herdenken van deze impactvolle verhalen wordt gedacht aan het ontwikkelen van een Wassenaars lesprogramma voor scholen in het voortgezet onderwijs.

Ik wil bij deze het onderzoeksteam, de klankbordcommissie en de ambtelijke ondersteuning hartelijk danken.

Zeker nu, in een tijd van spanningen en groeiend antisemitisme, staan wij stil bij de donkerste jaren uit onze geschiedenis. In Wassenaar laten wij ons niet stoppen, blijven wij herdenken, vertellen wij de verhalen door en houden de namen van onze Joodse dorpsgenoten levend. Zodat we niet zullen vergeten.